

Posudek rigorózní práce Mgr. Michala Nováka: “ Vliv sociokulturních determinant na vznik psychogenních poruch příjmu potravy.

Posuzovaná práce má podtitul „ S důrazem na podrobnější analýzu v důsledku expozice mediálními obrazům ideálu štíhlé postavy u žen“ a podobně jako práce diplomová se týká velmi aktuálního, teoreticky i prakticky zajímavého a v současné odborné, zejména zahraniční a to nejen výlučně klinickopsychologické literatuře, hojně diskutovaného tématu - vlivu sociálních a kulturních faktorů, především masmédií na vznik psychogenních poruch příjmu potravy.

Rigorózní práce je mimořádně rozsáhlá. Celý text má 179 stran, 9 stran seznamu literatury, včetně internetových odkazů a velmi neobvykle obsáhlé přílohy (cca 50 stran), obsahující textovou část, tabulkovou část i s grafy s výsledky, dále obrazovou přílohu a užitou výzkumnou baterii.

Rigorózní práce je sice tradičně rozdělena na teoretickou a empirickou část, ale těžiště práce lze jednoznačně spatřovat v rozsáhlé teoretické části (91 stran). Autor zde nejprve stručně charakterizuje obě základní nosologické jednotky – mentální anorexii a bulimii. Dále pojednává ve třech velkých oddílech o rizikových determinantách vzniku poruch příjmu potravy. Nejprve o individuálních (vývojových, osobnostních, negativním body image), pak o rodinných. Za stěžejní v teoretické části práce lze považovat následující oddíl podávající na 50 stranách podrobný literární přehled o sociokulturních determinantách. Tento rozsáhlý oddíl je srozumitelně členěn do řady kapitol a subkapitol na zásadní témata týkající se: sociálních teorií, kulturních a společenských vlivů, feministického pohledu, konceptu gender, prezentovaného tělesného ideálu, vztahu k hladovění, štíhlosti, obezitě atd. Za klíčovou lze považovat desátou kapitolu, pojednávající o masmédiích, včetně v odborné české literatuře opomíjeného diskutabilního tématu pro-anorektických webů.

V teoretické části je podána konzistentní syntéza současných pohledů na tuto složitou oblast. Zmiňovaná témata jsou relevantní vzhledem k cíli práce a jsou zpracována na základě studia odborné, současné a prakticky výlučně původní zahraniční literatury. Autorovi se podařilo nashromáždit rozsáhlý literární přehled, který musel v definitivní verzi textu redukovat a který svědčí nejen o jazykových znalostech a neobvykle dobré orientaci v současné zahraniční literatuře, včetně využití internetových zdrojů, ale i o časových nárocích, které byly potřeba při vypracování tohoto fundovaného přehledu. V celé posuzované práci se autor konzistentně drží svého tématu a ponechává stranou sice teoreticky relevantní oblasti, např. vliv biologických faktorů na vznik poruchy, ale pro zaměření empirické části práce témata v tomto případě irelevantní.

Posuzovaná rigorózní práce navazuje na diplomovou práci, vychází sice z původních dat, ale v jejich analýze se podstatně odlišuje. Záměrem empirické části práce bylo dle autora, zjistit možné souvislosti mezi expozicí ideálu štíhlé ženské postavy v médiích v rozvoji nespokojenosti s tělem a poruch příjmu potravy. Konkrétně byla sledována souvislost hodnocení šesti ženských fotografií na spokojenost s tělem a na event. rozvoj rizikového jídelního chování u dotazovaných žen neklinické populace. Respondentky byly osloveny prostřednictvím internetu, konečný vzorek tvořilo 526 žen. Metodou bylo elektronické anonymní dotazování, přičemž výzkumná baterie se skládala z více celků, kdy v rigorózní práci byly využity pouze fotografie a položky týkající se jídelního chování a některých osobnostních a postojových charakteristik spojených s rizikovým jídelním chováním.

Z celkového vzorku byla vyčleněna riziková skupina žen, která překročila kritický skór v dotazníku EAT. Respondentky byly dále děleny s ohledem na věk a hodnotu BMI. Pro každý soubor bylo provedena zvláštní analýza. Cíle empirické části byly na rozdíl od diplomové práce zúženy a více detailně analyzovány. Získané výsledky i užitý způsob sběru dat a celá metodika jsou v práci podrobně diskutovány. Autor v práci opakovaně adekvátně zdůrazňuje opatrnost při zjednodušeném pohledu na negativní kauzální vliv masmédií na rozvoj poruch příjmu potravy.

K práci mám některé poznámky.

Bylo by vhodné statisticky testovat odlišnost mezi oběma soubory ve věku a hodnotách BMI. Za pozornost stojí některé údaje z tabulky na straně 141, kde je např. uveden počet 120 hodin strávených na serveru za týden (nejedná se o překlep?) či hodnota 35,43 jako ideální BMI uvedený respondentkou.

Empirická část je poměrně stručná, všechny tabulky a grafy jsou umístěny výlučně do příloh. Pro lepší orientaci ve výsledcích by bylo vhodnější podat také v textu ve verbální podobě výsledky statistické analýzy a hodnoty z tabulek a neuvádět pouze zkratkovitě indexy hypotéz. Takto je čtenář nucen neustále listovat v textu. Formální úprava práce je velmi dobrá, překlapy se v textu vyskytují jen ojediněle.

Posuzovaná rigorózní práce navazuje na diplomovou práci, ale v mnohém ji překračuje, resp. rozčleňuje vzorek do více podskupin a tím umožňuje detailnější analýzu výsledků. Za klad rigorózní práce považuji již samotné její téma a jeho originální zpracování. Toto zaměření znamená posun od studia výlučně individuálních rizikových faktorů k pohledu na rozsáhlou oblast vlivu masmédií u neklinické populace respondentek. Celá práce svědčí o autorově zaujetí daným tématem.

Mgr. Novák docházel na konzultace, ve kterých jsme práci velmi podrobně diskutovali. K předložené verzi nemám podstatnější připomínky.

Práce Mgr. Michala Nováka splnila nároky kladené na rigorózní práci a doporučuji ji proto k obhajobě.

V Praze dne 29.října 2006

PhDr. Támara Hrachovinová, CSc.